23:Voldsomme kamper i Holland.Tyske motangrep langs hele fronten fra den sveitsiske til den hollandske grense.

Tallinn erobret.Russerne inntatt det viktige trafikk-knutepunkt Arad i Rumenien og står 10 km.fra den ungarske grense.Budapest utsatt for gjentatte kraftige tyske flyangrep.Fredsdemonstrasjoner i en rekke ungarske byer.

Man anslår Gestapos samlede styrker til 75000 mann,dessuten 50000 SS-polititropper.

24:Nye store styrker luftbårne tropper landsatt i Arnheim-området.1500 allierte fly deltok.Sterk tysk motstand.Den allierte korridor fra den hollandske grensen over Eindhoven og Nijmegen i retning Arnheimområdet for en kortere tid avskåret av tyskerne.-1. amerikasnke arme inntatt Stolberg ved Aachen.Kostbare og mislykkede tyske forsök på å stanse den 1.,den 3. amerikanske armes sikre og jevne framgang. - En stor del av det tyske folk saboterer ordren om å flykte for den allierte framrykking.I en landsby ved grensen var 800 av 1800 innbyggere tilbake.

Russerne inntatt havnebyen Pärnu ved Riga-bukta etter 80 km framrykking på 24 timer.11 tyske båter senket under evakueringsforsök fra Tallinn.

Sverige stenger sine havner for tyske fartöyer fra 26.

Finnene angriper tyskerne i Nord-Finnland.Suomussalmi delvi på finske hender.25 km.framrykking siden igår.

Representanter for 5 danske partier overrekker tyskerne skarp protest p.g.a.overgrepene mot det danske politi.

25:Britiske tanks gått over den tyske grense på 2 steder ved Nijmegen og står 10 km.på tysk jord.Britiske tropper gått over Lech, (Rhinens andre arm)og har har forent seg med luftlandetroppene i Arnheim.Den allierte overkommando oppfordrer de utenlandske arbeidere i Tyskland til å forlate arbeidet og gå i dekning.Enkelte steder hvor arbeiderne er blitt forsynt med våpen skal det gjöres åpen motstand.

Ved trafikk-knutepunktet Arad i det vestlige Rumenien har russiske og rumenske tropper gått over den ungarske grense.- For første gang på 3 år kan den russiske flåte gå ut i Östersjöen.

Nytt amerikansk flyangrep mot Manila.29.japanske skip senket. 200 fly ödelagt eller skadet. - Amerikanske ubåter har på 7 uker senket 90 japanske skip.3 amerikanske ubåter gikk tapt.

26:2. britisk arme har forsterket og utvidet kilen inn i Nederland. Forsyninger kommer fram kontinuerlig til tross for tyske SS-tropper har klart å bryte kilen flere ganger. Slaget ved Arnheim raser med samme voldsomhet og det er fremdeles uklart hvem som behersker selve bruovergangene over Leck. - Tyskerne setter alt inn på å tilintetgjöre fallskjermtroppene, det har således satt inn jagerfly i större målestokk for förste gang på lenge. - Det er små forandringer på de andre frontavsnitt langs den tyske grense. Amerikansk artilleri bombarderer de tyske stillinger mellom Aachen og Köln, og i går bombarderte 1200 tunge amerikanske bombefly Frankfurt, Ludwigshafen og Koblenz.

I Randstatene er Baltischport erobret, og all organisert motstand i Estland er opphört. Tyskerne har satt inn tre nye divisjoner for å demme opp mot russernes framtrengen mot Riga.

I Italia har den 8. arme rykket over den historisk berömte elva Rubicon og opprettet flere bruhoder på nordsiden. - En konvoy bestående av 5 tyske skip er senket i Egeerhavet.

Den britiske regjering har lagt fram et omfattende forslag til sosial forsikring som skal settes ut i livet etter krigen. Forslaget följer i hovedsaken Beveridge-planen og er beregnet til å koste 650 millioner pund det förste året. Omkostningene skal dekkes dels av alle personer som er i arbeid, dels av arbeidsgiverne og dels av staten.

v V v

SEND AVISEN VIDERE. DEN TILHÖRER DET NORSKE FOLK.

K R I G O G F R E D

11. oktober 1944.

I sin siste tale uttalte Churchill at de allierte var forberedt på at de nazistiske krigsforbryterorganisasjoner ville begynne en partisankrig etter at den tyske hær var nedkjempet. Omtrent samtidig opplyste Eden at man satt inne med opplysninger om at nazistene forberedte seg på å "overvintre" under den allierte okkupasjon. Himlers eget organ "Das schwarze Korps" har tatt opp temaet og redegjör temmelig åpenhjertig for hva som vil skje når de allierte trenger inn i Tyskland. Avisen forutsier en partisankrig som skal bli langt frykteligere enn den tyskerne selv har måttet utkjempe i Russland, på Balkan og i Frankrike. Tyskerne skal gå under jorden og hver eneste by og landsby skal forvandles til en festning. Særlige organisasjoner har fått til oppdrag å ta seg av slike personer som fra de tyske nazisters synspunkt opptrer som quislinger. Hver eneste tysker som drister seg til å samarbeide med fienden, kan være sikker på döden. "Ingen skal gjöre okkupasjonsmaktene en tjeneste, for det skal bli hans siste handling i livet. Ingen maskin skal arbeide for fienden, ingen kabel skal befordre deres telegrammer, ingen fabrikk skal være igang for deres regning, intet lokomotiv skal gå for deres skyld. Ingen emigrant skal komme hjem og leke regjering. Man kan ikke stille et helt folk opp mot muren på en eneste dag eller deportere millioner og atter millioner på en gang". - I forbifarten kan man jo peke på at nazistene ved disse opplysninger kullkaster den tyske propagandas forsikringer om at frontene kommer til å holde og at sluttseieren nå er sikrere enn noensinde.

Det er ingen grunn til å tvile på at tyskerne ved en slik politikk vil kunne volde okkupasjonsmaktene mange vanskeligheter og ubehageligheter for de er i besiddelse både av organisasjonstalent og den desperasjon som skapes i bevisstheten om at det eneste man har å gjöre, er å selge livet så dyrt som mulig. Mengder av oppfanatiserte nazister kommer til å kjempe som vanvittige, ungdommer som er oppdradd i Hitlers dödskultus, kommer til å stupe med Führerens navn på leppene.

Ingen kan være blind for at en slik utvikling av begivenhetene kan komme til å prege sluttkampen også i vårt land. Slik som den militære situasjon har utviklet seg i de siste måneder, er det lite sannsynlig at det blir noen alliert landstigning av format i Norge. Heller ikke kan en regne med at tyskerne vil oppgi vårt land frivillig, selv om dette ut fra et rent militært synspunkt ville være det eneste riktige. Det er derfor sannsynlig at vårt land vil være okkupert av tyskerne helt til slutt. Når den organiserte motstand i Tyskland bryter sammen og partisankrigen begynner, er det all grunn til å tro at det samme vil skje her. Soldatene og de fleste offiserer i Wehrmacht kommer sannsynligvis til å nedlegge våpen, mens Gestapo, SS og de norske legionærer og hirdformasjoner kommer antagelig til å selge sitt liv så dyrt som mulig. Og i de norske skoger og fjell kan de bli brysomme nok.

Vi kan ikke uten videre gå ut fra at våre allierte har styrker disponible til å sette inn i vårt land i samme öyeblikk Tyskland bryter sammen militært. Heller ikke kan vi regne med at de kan sende forsyninger til landet för forholdene er blitt stabile og partisanstyrkene i det vesentlige nedkjempet. Tiden mellom Tysklands militære sammenbrudd og nedkjempelsen av de nazistiske desperados vil derfor etter all sannsynlighet bli den farligste og vanskeligste vi har opplevet under krigen. Lovlösheten vil herske i store deler av landet og forsyningsvesen og transportvesen vil bryte sammen. Dette er ikke skrekkbilleder, men en mulighet vi er nödt til å regne med.

I denne tiden er det at samfunnssolidariteten og samholdstanken vil stå sin avgjörende pröve. Skal vi komme igjennom denne sluttkampen, må enhver yde sitt, og motet og hjertelaget må gi seg ganske andre utslag enn vi har sett til denne dag. Forholdet er jo det at av alle okkuperte land er Norge og Danmark de eneste hvor det ikke foregår åpen kamp mot de tyske undertrykkere. Men i Danmark foregår en omfattende sabotasje. Ikke noe land er kommet så billig gjennom okkupasjonen som Norge - for store deler av vårt folk har krigen vært en kilde til berikelse. Samfunnssolidariteten har det derimot til dels vært skralt med.

Dette forhold må opphöre. Ingen må lenger innbille seg at det er nok med passivitet alene. Den siste og avgjörende fase av krigen krever innsats av alle og etter 5 års okkupasjon kan det også være på tide å yde en innsats. Slik som ernæringssituasjonen avtegner seg for vinteren, er det en forbrytelse å levere noe til de tyskkontrollerte sentraler og samlestasjoner hvis det på noen måte kan unngås. Dette gjelder både våre bönder og våre fiskere. Det er ikke lenger noe argument at en risikerer mulkt og fengsel. Tusener av våre beste landsmenn sitter idag i nazistenes fangeleire og konsentrasjonsleire. Til alle bedriftsledere og sjefer vil vi si: Arbeidernes og funksjonærenes lönninger er idag takket være den tyske lönns- og prispolitikk på et lavmål. Det er din plikt å hjelpe dem så de kommer velbérget igjennom krigens vanskeligste fase.

Det befridde Frankrike og Belgia foretar i disse dager oppgjör med de som sviktet da det gjaldt. Det er et blodig skuespill. Oppgjöret foretas ikke med forrederne alene, kollaborasjonister, jobbere, parolebrytere og passivister - alle må de idag stå til regnskap for sine gjerninger, eller sin mangel på gjerninger. Det samme vil snart skje her. Det står til den enkelte å velge om krigens avslutning vil medföre befrielse eller fengsel.

vvv V vvv

Ungarns dilemma.

Ungarn er den siste av Tysklands vasaller, og i én henseende den viktigste av dem alle, forsåvidt som det dekker Tysklands sårbare og dårlig forsvarte sörgrense. De russiske styrkene står idag vel 60 km. inne på ungarsk territorium, og en må anta at det bare er et tidsspörsmål når landet trekker seg ut av krigen. Når regjeringen fremdeles nöler med å ta det avgjörende skritt, er grunnen sikkert at den frykter en dyptgående sosial omveltning.

Ungarn er et jordbruksland og ca. 60 % av befolkningen lever av jordbruket. Landets rikdommer er imidlertid meget ulikt fordelt. Jorden har fra gammelt vært i hendene på et fåtall storgodsbesiddere, mens millioner landarbeidere er uten jord og lever i usle kår. Etter den forrige verdenskrig förte gjæringen blant de arbeidslöse demobiliserte soldater og de jordlöse bönder til en sosial oppstand som imidlertid ble slått ned ved romanske troppers hjelp da makthaverne i Romania fryktet at den revolusjonære bölge også kunne forplante seg til deres eget land. Den gamle tingenes tilstand ble gjeninnfört og de umulige eiendomsforhold opprettholdt. Ved fredsslutningen mistet Ungarn 2/3 av sitt tidligere landområde og 60 % av befolkningen. Den reaksjonære ungarske adel har imidlertid aldri avfunnet seg med dette og utnyttet alle stridigheter mellom nabostatene til å fremme sine revisjonskrav, men med lite held til å begynne med.

Etter nazismens seir nærmet Ungarn seg sterkt Tyskland, og ved å gjöre felles sak med nazistene fikk landet oppfylt de fleste av sine revisjonskrav på en ublodig, men lite ærefull måte.

Det tyske overfall på Sovjetunionen stilte Ungarn overfor et vanskelig valg. Det hadde ikke noen ulöste problemer med den store nabo i öst, men landets strategiske stilling var slik at det ikke kunne motsette seg et tysk ultimatum. De herskende lag hadde dessuten ingenting imot også denne gang å bli delaktig i det tyske bytte, men ved å begrense sin innsats helt fra begynnelsen, håpet regjeringen at landet skulle komme noenlunde

helskinnet gjennom krigen.

De styrker som deltok i felttoget i öst, har neppe noensinne oversteget 100 000 mann, og etter det fryktelige nederlaget ved Voronesj vinteren 1942, hvor ungarerne mistet halvparten av sine styrker og hele sitt tunge materiell (som aldri er blitt erstattet), ble restene trukket tilbake til hjemlandet eller til ublodig vakttjeneste i besatte områder. Etter hvert som tyskernes vanskeligheter öket, ble Ungarn en mer og mer umedgjörlig forbundsfelle, og selv regjeringen Ztojay, som kom til makten etter tyskernes innmarsj i Ungarn i mars i år, har bare ventet på en gunstig anledning til å komme ut av krigen.

Ungarns beliggenhet har imidlertid gjort det vanskelig å ta noe brudd med Tyskland för alliert hjelp var i sikte. Et virkelig opprör våget Horthy-regjeringen ikke å ta fordi det med sikkerhet også ville slå om til et alminnelig sosialt opprör mot de herskende feudal-kretsene. I steden håpet de å kunne komme i den situasjon at de kunne tilby de allierte en ungarsk allianse i det öyeblikk deres tropper stod ved grensen.

De herskende kretsene i Ungarn har aldri vært tyskorienterte, men på den andre siden i sin politikk helt bestemt av bestrebelsene for å gjenopprette det gamle Ungarns grenser. En stund håpet de på å seile på Tysklands framganger, senere på å konspirere med de allierte. Derimot kan de ikke tillate seg å presentere ungarerne en fred som innebærer oppgivelse av alle landvinninger - ikke fordi det ungarske folket selv er så interessert i dette, men fordi "revisjonismen" er ensbetydende med Horthy-regimets eksistensberettigelse.

Om den nye militærregjeringen Lakatos vet man ikke mere enn at den er en åpenbar maktkonsentrasjon omkring feudal-regimet. Regjeringssjefen, "helten fra Östfronten", som var sjef for den 1. ungarske armeen er ingen beundrer av tyskerne. Man kan vente at regjeringen på den ene siden vil erklære at den akter å forsvare Ungarn mot enhver invasjon, og på den andre siden opprettholde en klar distanse overfor tyskerne, og så håpe at situasjonen skulle utvikle seg slik at den blir istand til å kjöpe seg begunstigelser fra alliert side når operasjonene for alvor blir forlagt til ungarsk område.

Etter alt å dömme har man her en tydelig parallell til den bulgarske historien. Regimet henger nå i luften og förer en ren illusjonspolitikk, det har ikke lenger noe å tilby hverken de allierte eller tyskerne. Gjæringen i landet vokser; fra de demokratiske partiene - i förste rekke sosialdemokratiet og småbrukerpartiet - er det sendt ut en apell om generalstreik, og det er fra dette hold man kan vente det ungarske bidraget til de forente nasjoners kamp. Det kan hende at et politisk systemskifte og en sosial revolusjon vil være gjennomfört allerede för krigen i Europa er over.

vvvv V vvvv

Planökonomi og demokrati.

Det blir en stadig mere utbredt oppfatning at de samfunnsökonomiske problemene - i förste rekke avskaffelsen av arbeidsledigheten, overvinnelsen av krisene og oppnåelsen av större ökonomisk likhet - bare kan löses ved vidtgående statsinngrep i næringslivet. Det blir imidlertid framhevd - og da særlig fra dem som ser sine ökonomiske interesser truet ved en samfunnsmessig kontroll av næringslivet - at en slik statsdirigert ökonomi, eller planökonomi vil sette de demokratiske godene i fare. Den större effektivitet i samfunnsökonomien vil vinnes på bekostning av den personlige frihet.

Denne innvending mot den statsdirigerte ökonomi inneholder en kjerne av sannhet. Statens inngrep i ervervslivet vil selvfölgelig före til minsket frihet for enkelte - for bedriftsledere og fabrikkherrer. De vil få sin makt og myndighet følelig redusert. På områder hvor de för kunne bestemme etter eget godtykke, vil de måttemotta direktiver og finne seg i kontroll fra det offentliges side. Men dette fåtalls interesser i å få beholde sin tidligere priviligerte stilling, må veie langt mindre enn de manges velferd, deres åndelige og ökonomiske frihet som vil komme til å stå og falle med en statlig planeringspolitikk.

Slik har det alltid vært: tvang for noen betyr ofte en större sum av frihet for andre. Framsteg og sivilisasjon kjennetegnes nettopp ved innförelsen av utallige forbud og påbud. Disse kan ofte føles som et utålelig trykk for den enkelte, men for samfunnsmedlemmenes store flertall representerer de en vinning.

Går vi tilstrekkelig langt tilbake i tiden, ser vi at det fra samfunnsmaktenes side ble gjort få eller ingen inngrep i den enkeltes frihet. Man kunne slå ihjel og rane, og man var sterk nok til det. Etter hvert som samfunnets kulturnivå ble höynet, kom forbud istand mot å krenke sine medmennesker på disse og liknende måter. - Dette måtte naturligvis virke opprörende på mennesker som tidligere hadde livnæret seg ved drap og tyveri.

De store framsteg i forrige århundre - ökonomisk, sosialt og kulturelt - er uløselig knyttet til tusenvis av lovfestede inngrep i den enkeltes handlefrihet. Det ble forbudt å anvende barn til fabrikkarbeid. Bedriftene måtte innredes slik at de ikke var sunnhetsfarlige osv. Eller for å hente et eksempel fra et annet område: det kom bestemmelser om at man måtte kjöre på en bestemt måte. Alt dette betydde nye inngrep i den personlige friheten, men til gjengjeld fikk man en sunnere ungdom, friskere mennesker, og man kunne gå meget tryggere på gaten enn tidligere. Disse eksempler skulle være tilstrekkelige til å vise at alle menneskelige framsteg, alle sivilisasjonens landevinninger har to sider: en av frihet og en av tvang. Mens et inngrep kan legge et følelig bånd på handlefriheten til den enkelte, betyd det en större sum av velvære og sikkerhet for det store flertall.

Påstanden om at statlig inngrep i næringslivet förer til minsket frihet, er følgelig riktig nok. Bedriftsledernes frihet blir vesentlig innskrenket, men til gjengjeld er forutsetningen til stede for at folkets store masse kan oppnå en levestandard og en ökonomisk trygghet som den alltid för har vært foruten.

Derimot vil ikke en statsdirigert ökonomi innebære noen fare for de demokratiske rettighetene - ytringsfrihet, trykkefrihet og frie valg. Henvisningen til det tyske og russiske diktatur, under hvilke en mer eller mindre vidtdreven planökonomi er realisert, er misvisende. Det er ikke slik at det var planökonomien i Tyskland som förte til diktaturet, men det var diktaturet som förte til planökonomi. Fordi det tyske demokratiet fra för 1933 ikke var i stand til å löse visse fundamentale ökonomiske spörsmål som avskaffelsen av arbeidsledigheten og den sosiale nöd, ble det tyske folket et lett bytte for nazistisk demagogi. Vi ser at det var ikke den planökonomiske ordningen, men det tyske förkrigsdemokratis ökonomiske kaos som viste seg å være den store fare for de demokratiske rettighetene.

I Sovjetunionen var forholdene annerledes. Men heller ikke i dette land var det planökonomien som förte til diktaturet, men de russiske massers misnöye med de herskende tilstander som ga kommunistpartiet den tilslutning som satte det i stand til å avløse tsarveldet. Men til forskjell fra det tyske, har det russiske diktatur aldri erklært seg som prinsipiell motstander av demokratiet. Tvert i mot, de russiske makthavere har aldri lagt skjul på at målet for deres politiske virksomhet er et demokratisk Sovjetsamveldet. De har også gitt landet en demokratisk forfatning som de har erklært å ville sette ut i livet når ordnede og fredelige forhold atter råder i verden.

Avgjörende for i hvilken grad en planökonomi griper inn i de demokratiske rettighetene, er hvordan inngrepene skjer og hvem det er som utöver denne kontrollen med næringslivet. Blir kontrollen - som i Tyskland - utbygget ovenifra etter pyramidemönsteret, vil misbruk lett finne sted. Stenger man Riksdagen og innsetter en Führer, ja, da vil det skje. Men oppretter man kollegier av fagfolk som står under Stortingets kontroll og som er rekruttert på det bredest mulige grunnlag til å trekke opp retningslinjene for næringslivets oppbygning, er det klart at samfunnet, istedenfor mindre vil bli mere demokratisk enn tidligere da en liten gruppe personer skaltet og valtet med ökonomiske foretakender som hele folkets skjebne var knyttet til. Man må gjöre vold på begrepene om man vil stemple denne ordning som demokratisk.

vvvvv V vvvvv

K L I P P fra svensk presse.

Den provisoriske franske regjering har besluttet at kullgruvene og Renaultverkene skal bli statseiendom. Dette ansees å være av stor politisk betydning, da en ser det som et förste tegn på at regjeringen har til hensikt å sette den franske motstandsbevegelsens program ut i livet. Dette programmet ble utarbeidet i mars iår og er blitt godkjent av general de Gaulle. Programmet, som har fått tilslutning fra alle de store partiene, er som ventelig kan være avfattet i temmelig generelle vendinger og krever bl. a. at de store ökonomiske og finansielle sammenslutninger skal fratas sin dominerende innflytelse på landets næringsliv. I Paris betrakter man regjeringens beslutning som et förste eksperiment i statssosialisme.

Den frie jugoslaviske kringkasteren melder at den tidligere jugoslaviske krigsminister Mihailovitsj har sluttet seg til marskalk Titos styrker. Hans sönn gikk for ca tid siden også over til partisanene.

Tyskerne er begynt å bygge et stort befestningsanlegg på det kjente badested Klitmölle sör for Hanstholm på den danske vestkysten. Arbeidet beregnes å ta tre år.....

Brittiske sakkyndige mener at dersom man får godt vær for flyoperasjoner og veitransport i de nærmeste ukene, vil det være mulig å gjennombryte den tyske vestfronten innen utgangen av oktober. Dårlig vær vil derimot medföre et slikt tap av tid at det avgjörende slag först kan bli utkjempet over vinteren. Times skriver i en leder at i de operasjoner som nå foreståar, må man skjelne mellom to faser. Et bevegelsesslag hvor motoriserte styrker feier fram et visst antall kilometer for dagen, er praktisk talt uavhengig av været, og kan til og med gjennomföres om vinteren. Men de operasjoner som må til for å gjennombryte forsvaret, og som krever stadig trafikk fram og tilbake med tungt materiell over samme begrensede område, kommer i regnvær hurtig til å forvandle terrenget til samme hengemyrer som vi husker fra forrige verdenskrig og som snart stopper alle offensive operasjoner. Slaget om Rhinen kan derfor ikke utsettes stort utover innværende måned, hvis krigen i Europa skal vinnes iår.

vvv V vvv

Holland trues av total ödeleggelse.

Följende artikkel er et utdrag av en korrespo/til Göteborgs-Posten.

Den hollandske statsminister har uttalt seg om den fortvilte stilling som Holland er kommet i som följe av krigsutviklingen. Landet står overfor en nasjonal katastrofe uten like i landets historie. Dersom ikke de allierte i löpet av de nærmeste ukene kan drive tyskerne bort, trues en stor del av Hollands befolkning av hungersnöd, og landets folkerikeste provinser risikerer å bli totalt ödelagt. Oktober måned kommer til å avgjöre spörsmålet om Hollands eksistens som europeisk kulturland for kanskje generasjoner framover.

Ved sprengning av demninger som hollenderne har bygd mot Nordsjöen og elver som löper gjennom landet, kan tyskerne sette opp til 40 % av hele landets areal under vann. Dette ville bety at ca. 65 % av hele landets befolkning, som beløper seg til over 8 millioner, vil bli hjemløse. De tre landskaper som i förste rekke trues, ligger mellom Den Helder i nord og Flushing i sör, og det er fare for at så godt som hele Vest-Holland opp til Utrecht kommer under vann, og at store områder kommer til å ligge 6 a 7 meter under overflaten. I de tre landskapene ligger flertallet av Hollands største og mest folkerike byer, som f. eks. Haag, Amsterdam, Rotterdam, Harlem og Dortrecht.

Selv om disse uhyggelige muligheter ikke skulle bli til virkelighet, kommer etter all sannsynlighet Holland til å stå overfor en katastrofe som savner sidestykke. Man beregner at samtlige storbyer i Holland kommer til å stå uten levnedsmidler i slutten av oktober. Allerede nå er nemlig 20 % av landets beste åkerjord satt under vann. I tillegg til dette kommer at tilgangen på drikkevann i storbyene er i fare og da vil Holland ikke bare

trues av hungersnöd, men også av omfattende epidemier som man ikke har lægemidler til å bekjempe. - Mangelen på kull er akutt, og gass og elektrisitet såvelsom brensel til alle pumpeverk ventes å ta slutt om noen uker.

Midt i alt dette truer den tyske terroren. I Arnhem har tyskerne beordret hele befolkningen, omkring 60 tusen personer, til å evakuere til en del av Holland hvor det ikke fins husrom og heller ingen mulighet til å eksistere. Byen Berkel, som ligger mellom Haag og Rotterdam, har tyskerne brent, og de 12hundre innbyggerne er deportert til Tyskland. Industrien og havneanleggene i de hollandske byene er utsatt for en systematisk ödeleggelse av tyske spesialavdelinger. Bare i Rotterdam er 6 tusen tyskere sysselsatt med å sprenge hele havnen i stykker, og man innskrenker seg ikke bare til militære objekter, men ödelegger også siloer, kornmagasin, pumpeverk og andre bygninger - med andre ord enhver innretning som muliggjör sivilisert liv i en moderne storby.

vvv V vvv

Krigsalmanakk. Uken 4. - 10. oktober 1944.

Onsdag 4. oktober. Ubach NÖ for Aachen nådd. Russerne 60 km. fra Belgrad. 200 tunge brittiske fly angriper ubåter og ubåtskur ved Bergen.

Torsdag 5. oktober. En stor del av veien Antwerpen-Breda under kanadiernes kontroll. Russerne har senket 26 tusen tonn tysk tonnasje i Rigabukten i den siste tid. Tyskerne setter inn over en divisjon i forsöket på å gjenerobre Torneå i Nord-Finnland. Kamper i utkanten av Belgrad.

Fredag 6. oktober. Luftkrigen mot Tyskland blir voldsommere. Siden torsdag kveld 5 tusen bombefly over tysk område. Brittiske og greske tropper tatt öya Samos. Russerne rykker på bred front inn i Ungarn og går iland på Ösel - siste etniske område som er på tyske hender.

Lördag 7. oktober. Tyske motangrep i Nijmegenområdet har först framgang, men blir siden slått tilbake. I Metzområdet likeså. 8 tusen allierte fly angriper krigsviktige mål i Tyskland. Kanadierne tok 11 tusen fanger ved Calais. Selv mistet de 300 mann. Fransk rådgivende forsamling opprettet. Av 246 medlemmer blir 174 representanter for den franske motstandsbevegelse.

Söndag 8. oktober. I löpet av 60 timer er 30 tusen tonn bomber kastet over tysk område. 1 amerikanske arme bröt lördag inn i Siegfridlinjens faste forsvarsverker N for Aachen på 10 km. bred front. Flere småbyer erobret. 3 amerikanske arme angriper mellom Metz og Nancy på 30 km. bred front og med god framgang. Ny russisk offensiv i Litauen Ö for Memel. Russerne står 60 km. inne på ungarsk territorium. Opprenskningen på Pelopones fortsetter. Tyskerne römmer Korinth. Wendell Wilkie avgår ved döden.

Mandag 9. oktober. Aachen neste omringet. 6 km. mellom stötkilene. De allierte står bare 2 km. fra demningen over til Scheldeöyene. Den amerikanske offensiv mellom Metz og Nancy fört til 10 km. framrykning. Kempf demningen spremgt med 6-tonns bombe. Rhinen ble senket 3½ meter hvorved skipsfarten opphörer overfor demningen. Krigens störste luftangrep mot Österrike. 51 bombere og 15 jagere tapt, 49 tyske jagere ödelagt. Russisk gjennombrudd i Litauen . 100 km. fram på 4 dager over 280 km. bred front. De nærmer seg Libau. Hurtig russisk framrykning i Ungarn. De står bare 120 km. fra Budapest.

Tirsdag 10. oktober (...) De to flöyene av den 1.am.arme ved Aachen står bare 1 km fra hverandre. Britene har rykket fram 4 km på nordsiden av Schelde og avskåret en jernbanelinje. Ca 1000 am.bombere ledsaget av et tilsvarende antall jagere bombarderte igår Mainz,Koblenz og Schweinfurt. Britiske bombere rettet et voldsomt angrep mot [illegible] Bochum og Wilhelmshafen inatt.-Russiske styrker har nådd Östersjöen 35 km sör for Memel.I sör 80 km fra Budapest og jernbanelinjen Budapest Beograd er avskåret på to punkter. Den britiske og am. regjering har sendt en advarsel til Tyskland angående de grusomheter de forbereder i Polen.Boulogne er innen rekkevidde av det allierte infanteri.

Mappe 12 D
Ekspl. A
Dato 19.11.47.
Avd. 3A-1121/47

KRIG OG FRED

9. oktober 1944

Sveriges holdning i denne krigen har hele tiden vært kilt av et stridens eple her hjemme. Praktisk talt alle har hatt sin - mer eller mindre vel funderte - oppfatning av svensker og svensk politikk. En ting har imidlertid alle, som har villet se, vært klar over: At svensk regjeringspolitikk har vært én ting og svensk opposisjon - og kanskje opinion - har vært en annen ting. Den förste har stort sett blitt bedömt som en konjunkturpolitikk som forfulgte ett mål: å stelle seg slik at Sverige ikke ble trukket inn i krigen, koste hva det koste ville. Den andre - opposisjonen - har vi följt som vårt eget talerör; den har uttrykt det vi ville ha sagt om vi hadde kunnet. Opposisjonen mot den offisielle svenske politikk er blitt stadig bredere. En gang var det enkelte tysende navn i svensk presse som talte vår sak. Nå er det blitt mer populært å innta en "fast" - i dette tilfelle alliertvennlig - holdning. Det er blitt så almindelig at vi kan tale om en virkelig opinion til fordel for vår sak, en opinion som er så sterk at den muligens kan bety noe i den skjebnestund som dette sluttoppgjöret blir. Vi refererer her utdrag fra to lederartikler i et par av Sveriges toneangivende organer. Den förste er fra vår utrettelige venn "Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning", den andre er fra "Dagens Nyheter".

"G.H.o.S.T." skriver (21. sept.): "Dersom Sverige enda eier samvittighet, vil landet ikke fortsatt være i stand til å være vitne til Tysklands desperate og uhyggelige forholdsregler i Norge og Danmark. Det tyske sammenbruddet er ikke så langt borte. Dersom de tyske troppene tilhörte en sivilisert nasjon, og var under sivilisert kommando, ville de måtte finne seg i en ærlig kapitulasjon, eller forsöke en militær evakuering. De er imidlertid redskapene for en tyrann, og er ledsaget av en hel arme av organiserte terrorister. Det ser ut som om tyskerne akter å gjennomföre den brente jords politikk i Danmark og Norge når tiden for retrett stunder til. Kan Sverige bevare sin samvittighet ved passivt å være vitne til slavetransportene langs landets kyst? De allierte anerkjenner ikke svensk nöytralitetspolitikk slik den hittil har vært drevet. Vår tidligere opportunisme har berövet oss tyngden av et fast standpunkt. Det er lite heroisk for et land å la seg kommandere til å handle. Men fordi den svenske regjering lot seg drive med strömmen i 1940, löper den nå risikoen for å måtte gjöre det igjen. Den svenske regjering bör - etter konferanse med den norske regjering i London - sende en meget streng note til Berlin, men Sverige må være forberedt på å ta den fulle og hele konsekvens av sin handling.

"Dagens Nyheter" skriver 19. sept.: "Næsten hver dag kommer det nye påminnelser om i hvilken pinlig situasjon Sverige befinner seg ved at Tyskland ufortrödent fullför sine terroristiske bestrebelser overfor broderlandet, mot fanger og gisler, samtidig som det stiller krav til oss om å gå til hånde med tjenester, - som om ingen ting skjedde i vårt nabolag, som om ingen rop nådde oss. Vi skal verne om tyske interesser etter internasjonal gentlemanskotyme, vi skal ordne med utveksling av det ene og det andre. I den ene spalten får den svenske almenhet lese om alt dette, i en annen står det om forholdene om bord på slaveskipet "Westfalen"... Hvorfor ikke gi tyskerne klar beskjed om at kravet på folkerettslig höflighet og humanitær hjelp må mötes med iallfall et minimum av humane innrömmelser fra deres side, for at disse forbindelsene overhodet skal bli opprettholdt?.... Sveriges muligheter for press er begrenset. Vi må bruke dem som finnes- også de mer ualminnelige."

Samme avis inneholdt 5. september en norsk artikkel hvori det ble fremhevet at man ikke hadde noen garanti for at ikke tyskerne handlet i fullkommen desperasjon overfor politiske fanger fra de okkuperte land den dag de først inntrådte i Tyskland. Det heter her:

"Tusener og atter tusener pårörende i de okkuperte land spör seg selv om dette. Forpinte, sulthe, svake, kjenner de håpet svinner om det gjensyn

som de har drömt om i disse år.... Heller ikke svenskene vil kunne tilgi verden og seg selv om ikke mennene fra den tause front skulle vende tilbake, kvinnene og mennene, som er blitt ganske hvite i de år som er gått og som bare har ett håp: verden der ute arbeider for oss. De glemmer oss ikke!"

vvv vvv vvv

Det gjelder vår eksistens!

Vårt folk står idag foran den femte krigsvinteren - den siste og mest skjebnesvangre av dem alle . Perspektivene for framtiden er alt annet enn lyse . Men dersom alle krefter settes inn , og vi kan få en noenlunde rettferdig fordeling av de resurser vi tross alt har for hånden , er det likevel håp om at det norske folk også vil ri denne siste stormen av , og at vi kan gå inn for gjenoppbygning som et sunt og kraftig folk. Hvis derimot egoisme og egenbegjær skal få råde grunnen , er det ikke til å unngå at folkehelsen får en knekk som det kan ta årtier å overvinne .

En hel rekke av de varesorter som vi tidligere betraktet som uunnværlige, er etter hvert forsvunnet fra markedet, og det er blitt potetens oppgave å erstatte de fleste av dem, slik at vi i dag kan si at poteten så å si danner hovedgrunnlaget for vårt folks ernæring. At man i dag er kommet i den situasjon at poteten praktisk talt er forsvunnet fra markedet, innebærer derfor den mest følelige påkjenning på folkets ernæring - en påkjenning som i lengden kan bli skjebnesvanger og kan føre til en katastrofe. Det er derfor av vital betydning at dette forhold blir endret, og det så snart som mulig.

Det blir mann og mann imellom sagt at den nåværende potetmangel utelukkende skyldes de tyske rekvisisjoner. Vi er sannenn de siste som skal löfte en finger for å forsvare de tyske overfallsmenns utplyndring av vårt land, men i denne forbindelse finner vi det på sin plass å sette fingeren på at dette er bare én side av saken.

Den offisielle statistikken viser at vi för krigen produserte om lag 900 000 tonn poteter. Herav gikk imidlertid en stor del til brenneriene. Under krigen er potetarealet öket med ca. 100 %, og avlingen har ligget mellom 1,5 og 2 mill. tonn.- Tyskernes rekvisisjoner beløper seg til 75 000 tonn i år. Til settepoteter og dyrefor trenges ca. 300 000 tonn. Setter vi årsavlingen til mellom 900 000 og 1 mill. tonn (pga. den dårlige höst), skulle det enda bli mellom 5 og 600 000 tonn til fordeling blant det norske folk, eller mellom 170 og 200 kg. pr person. Detter er selvsagt ikke meget,- for ikke tungarbeidere kommer nemlig tallet til å ligge mellom 1 0 og 150 kg. - men med forsiktighet skulle det iallfall strekke til til ut på vårparten, og lenger varer det i hvert fall ikke för tyskerne strekker våpen.

I dag er imidlertid situasjonen den at det ikke finnes poteter å oppdrive. Delvis - og særlig i de större byene - skyldes dette de fortvilte transportforholdene. Men de er på langt nær hele forklaringen. Det er nemlig et faktum at potetmangelen gjör seg gjeldende også blant den ikkeprodusérende del av befolkningen som selv kan hente sine forsyninger hos produsentene. Her finnes det bare én forklaring, og det er med beklagelse vi må slå fast: at en ikke uvesentlig del av produsentene gjemmer unna poteter i påvente av prisstigning og börsmuligheter.

Det interesserer ikke oss om folk byr fram brennevin til blodig overpris, men i en sak som gjelder liv og död for store deler av vår befolkning, er imidlertid en slik opptreden mer enn daddelverdig - det er en forbrytelse, og vi savner ord til å fordömme en slik utnyttelse av landsmenns ulykke. Poteten må og skal fram til forbrukerne.

Hjemmefronten gjör ikke krav på å beherske et hemmelig politi som kan overvåke hver enkelts handling, men vi er ikke i rungeste tvil om at den menige mann i hver grend av vårt land vil registrere dem som sviktet da det virkelig gjaldt. - Det er et spörsmål om måneder når den tyske krigsmaskinen bryter sammen, og seieren er vunnet. Men etter seieren følger oppgjöret med svikerne. Blant dem er börsspekulantene og varefordyrerne. Det må de ha for öye som i dag holder livsviktige produkter tilbake for den mindre bemidlede del av befolkningen.

Hvor langt må tyskerne bære ansvaret?

Når denne verdenskrigs historie skal skrives, blir det intet problem å finne ut hvem som var den angripende part, og som derfor må bære ansvaret for krigsutbruddet. I hele forspillet til krigen var det Tyskland som viste sin aggressivitet, og Tyskland slo til da det var ferdig rustet, mens de andre - bortsett fra Sovjetsamveldet - endå levde i etterkrigstiden og hvilte på laurbærene etter forrige krig. Forsåvidt skulle tingene synes enkle nå når det lakker mot oppgjöret: det terroriserte Europa forlanger en rettferdig hevn, vi gjör med tyskerne hva tyskerne har gjort med jödene. Vi kvitter oss med alle Fritzene, så er det ingen mer til å lage krig. - Sikkert er det at mange som har levd under det tyske åket, tenker slik. Sikkert er det også at man med det ville ramme adskillig flere skyldige enn tyskerne gjör ved sin stupide og uhyrlige behandling av jödene. Men det er på langt nær så sikkert at det ville före til det förönskede resultat.

La oss med en gang slå fast: alle er enige om at tysk militarisme og tysk nazisme skal slås grundig ned etter denne krigen. De tyske desperadoes vil bli oppsökt i Tysklands dypeste skoger og på de höyeste fjell. Tysklands tungindustri og kjemiske industri vil bli satt ut av stand til å arbeide för en tredje verdenskrig. Og det tyske folket som helhet kommer til å måtte betale dyrt for soldatenes herjinger rundt i Europa. Men å forlange en massenedslakting av tyskere ville være like lite rasjonelt som det ville ha vært av Wienerkongressen å gjöre alle franskmenn et hode kortere fordi de hadde bifalt Napoleons herjinger i Europa.

Krig kan nemlig ikke forklares som utslag av den tyske sjels innerste lengsel etter livsutfoldelse. Selvom det finnes nidkjære folk som söker å bevise at tyskere har stått bak alle kriger hittil i verden, så må en i sannhetens navn innrömme at det har vært kriger som tyskere ikke har deltatt i. Å skape en krigsmentalitet er en relativt lett sak. Historien er full av beretninger om hvor dés man klarer å piske opp en stemning, så folket kan modnes til å gå i krig. Men krigshissingen er alltid noe sekundært. Årsakene til krig har alltid vært reelle interessemotsetninger. Navnet som krigene har fått, gir uttrykk for hva slags interessemotsetninger det dreier seg om: dynastiske kriger, kolonikriger, imperialistiske kriger. - Et försök på å forklare årsakene til den nåværende krig, ville kreve en lang utredning, men både nå og i 1914 har det vært en hoveddrivfjær: den tyske kapitalismen krevde ekspansjon. P.g.a. den indre splittelsen kom Tyskland sent med i industrialiseringen, - for sent til å få noen vesentlig andel i råstoff- og markedsområdene i den ikke industrialiserte verden. Men til gjengjeld skaffet de tyske storindustrielle seg et fryktet verktöy i kampen: den preussiske militarismen og nå sist i tillegg: den tyske nazismen. Våpenene var barbariske - og gode - omenn ikke gode nok.

Å se krigen i sammenheng med de ökonomiske og sosiale faktorer som har framkallt den, innebærer ingen unnskyldning for tyskernes framferd i denne krigen. Det betyr heller ingen undervurdering av de politiske og idemessige ideaier kampen står om. Det er bare en nödvendig forutsetning for å kunne före kampen mot selve krigsondet effektivt.

Vi hörte ikke til dem som för krigen mente at Tyskland hadde et visst rettferdig krav på sin bite av verden. Vi husker derimot godt at det ikke var så få som mente det. En fordeling av andre folks landområder kan ikke bli rettferdig i det hele tatt. En rettferdig ordning kan bare skje på basis av et fritt samarbeid. Det blir en av de viktigste oppgaver etter krigen å legge det til rette.

Först når vi har pekt på de reelle ökonomiske faktorer som förte til krigen, kan vi tillate oss å spörre om det er noe galt med selve det tyske folk. Bestemte klimatiske og historiske forutsetninger har skapt bestemte karaktertrekk hos ethvert folk. Det kan tenkes at de bestemte ökonomiske og politiske forutsetninger som tyskerne har, har bidradd til å skape karaktereigenskaper som vi anser for spesifikt tyske. Selvom en ikke går så langt som

den tysk- sveitsiske forfatteren Emil Ludwig gjör i sin bok"Den evige tyskeren",der han pröver å bevise at den tyske folkekarakter har vært den samme helt fra Cæsars tid til idag under nazismen,så er det et faktum at ingen diktator har funnet så villige masser,så lettformerlig materiale som Hitler. Hans propaganda grep en mengde tyskere i det innerste av deres sjel,og gjorde dem med ett slag til fanatikere - eller feiginger som diltet med. Det så ut som om han bare kunne gripe ned i"folkesjelen"og ta skjulte egenskaper hos folket i sin tjeneste. I alle fall er det sikkert at de menn som skal regjere det nye Tyskland, vil ha lite eller ingen ting å påkalle i folkets tradisjoner når de skal bygge et nytt Tyskland med virkelig politisk frihet. De vil bl.a stå overfor en oppfanatisert naziungdom. Om det skal lykkes dem å skape et annet og bedre Tyskland,må man også vie dette veldige pedagogiske problemet sin oppmerksomhet.

En utredning som kan bidra til å sette problemene på rett plass,er psykologiprofessoren David Katz' "Tysk oppdragelse".Boka har den store fordel at den bygger på personlige erfaringer.Vi gjengir litt av den.(Etter Avisutdrag):

"Katz går ut fra at det "tyske" er noe som er uavhengig av blod og ræse,noe som gjennom miljö og oppdragelse innplantes i individet og påvirker utseendet og handlinger så sterkt at man ofte kan stille diagnosen "tysk" uansett hans ansiktstrekk eller kroppsbygning. Han skildrer på en enkel og vinnende måte sine egne erfaringer og refleksjoner som gymnasiast,som student som universitetsdosent og som deltager i den förste verdenskrig. Allerede ved århundrets begynnelse fantes det etter hans mening tendenser i tysk oppdragelse som understöttet de nazistiske ideers og metoders gjennombrudd. "Lærerstandens holdning var nasjonal,om ikke sjåvinistisk.I overensstemmelse med den militære innstillingen bruktes dressur og disiplin som oppdragelsesmidler,og da mange av lærerne var reserveoffiserer hadde de allerede en militaristisk innstilling å bygge på.

Historieundervisningen handlet om krig og militære ting,ikke om kultur.Om gymnasielærerne var reserveoffiserer så bestod tjenestemennene i stor utstrekning av tidligere underoffiserer,og dette gjalt også for en stor del folkeskolelærere,hver av dem var "en selle for militaristiske tenkemåter som ble utbredt og spredt i samfunnslivet".Disiplin ble det dominerende prinsipp; man innlemmet til og med pliktbegrepet i latterlige småsaker.Fra förste til siste klasse lovpristes disiplin. Det var intet under at dette svekket den personlige ansvarsfölelse. Den autoritære oppdragelse,som bygger på disiplin og dressur,har i Tyskland som ingen andre steder gjort jordbunnen fruktbar for nasjonalsosialistiske ideer."

Katz tilföyer at tyskeren,tiltross for at man ikke kan frakjenne ham et visst mot,allikevel mangler "sivilcourage",den slags mot som trenges til å treffe en avgjörelse bare med stötte av sin egen samvittighet å stå for sin personlige overbevisning å lide for den. Den autoritære oppdragelse "har gjort ham tilböyelig til å gjemme seg bak en annen samvittighet enn hans egen" Det var også derfor nazismens veg til makten ble så lett.Det er spilt tönner av blekk på utredninger om hvordan i all verden det kunne komme seg at den fri forskrings arnested i Tyskland - universitetene - viste seg så unnfallende og ikke kunne eller ville eller gad forsvare retten til fordomsfri sannhets-söken. Vitenskapen er jo den samme over hele verden,ikke sant?Slikt nonsens motbeviser Katz öyeblikkelig med en liten refleksjon.Han skriver: "Redselen for"uorden" bragte vide kretser til taus kapitulasjon,ikke minst de akademiske kretsene".Nettopp de akademiske,kan man tilföye,var minst av alle arnestedet for den fri forskning;tvertom var de utklekningssteder for disiplinkultus,fordommer og åndelig mekanisering."

v V v

T I T O - smeden som ble marskalk.

Den annen verdenskrig har vært fattig på lederskikkelser som har hatt evnen til å begeistre og sette folkefantasien i sving. I krigens billedgalleri framtrer drevne diplomater,framrakende statsmenn og dugelige generaler

men de store,samlende personligheter har en savnet.Menn som Theodore Roosevelt,admiral Togo og Richthofen hörer fortiden til.

En unntagelse danner Josip Broz,smeden fra Kroatia,som idag under navnet "marskalk Tito" har overkommandoen over en styrke på en kvart million mann,som i flere år har trosset det mektige Tyskland og nå er en selvstendig alliert blant de allierte.

Hver periode av hans liv er et stykke europeisk historie,han har deltatt i kriger og revolusjoner,vært med på å seire og lide nederlag,og idag i hans livs 54 år er hele verdens öyne rettet mot ham og hans kamp.

Josip Broz ble födt i et fattig hjem i nærheten av Zagrep i 1890, og hans oppvekst ble preget av de nasjonale og sosiale misforhold som rådde i österik-Ungarns slaviske provinser. Da han i 1914 ble sendt til fronten,var hans hjerte på russernes side,Österrikets nederlag betydde frihet for hans folk og han desserterte derfor i likhet med så mange andre österriske soldater av slavisk herkomst over til russerne. I Russland opplevde han den russiske revolusjon og kjempet i tre år i den röde arme. Först i 1921 vendte han tilbake til sitt land som i mellomtiden hadde opplevd store forandringer. Men mötet med den nye jugoslaviske staten ble en bitter skuffelse. Som kroat så han at han bare hadde byttet ungarske undertrykkere med serbiske,og som arbeider tjente han fremdeles det samme system som han i Russland hadde vært med på å styrte.

Han ble kroatisk arbeiderförer,og det fagforbund han tilhörte, metallarbeiderne,ble snart et av de mest radikale.I 1923 ble han anklaget for kommunistisk oppvigling og idömt 5 års straffearbeid. Fengslene på Balkan er ikke hyggelige og 5 års opphold i et av dem,skulle være nok til å bryte ned hvemsomhelst.De bröt imidlertid ikke Broz,men de lærte ham forsiktighet.Han opphörte å være en brennende og dumdristig ung revolusjonær, og ble i steden den seige, forsiktige underjordiske arbeideren. Han kom ut av fengselet samtidig som åpent diktatur ble proklamert i Jugoslavia (1929).

I de följende syv år forsvant han under jorden, og det var i denne periode han antok navnet Tito for å skjule sin identitet. Under den spanske borgerkrig dukket imidlertid hans navn opp igjen som organisator av den berömmelige internasjonale brigade hvis innsats for en tid endret hele krigens gang. Det var her Tito utdannet seg for den rolle han senere skulle spille under den annen verdenskrig. Man kan på en måte si at partisankrigen i Jugoslavia som han leder,er en direkte forsettelse av den internasjonale brigades kamp. Skjönt hans arme först og fremst kjemper for Jugoslavias nasjonale befrielse,har den et overnasjonalt motto:"Frihet til alle folk! Död over fascismen!" og hans arme har hele tiden hatt et internasjonalt preg. Det blir aldri spurt om en mann er serber, kroat eller slovener, den har helt fra begynnelsen hatt tsjekkiske og italienske bataljoner, senere også russere som hadde flyktet fra de styrker som var satt opp av den russiske quislingen general Vlassov.

Den politikk han gjorde seg til talsmann for, bragte ham imidlertid hurtig i opposisjon til den storserbiske emigrantregjeringen i London. For dem var det ytterst ubeleilig at krigen mot tyskerne utviklet seg til en bred demokratisk folkereisning med front mot all reaksjon og undertrykkelse, og i sin krigsminister, general Mihailovitsj, fant de et redskap som ikke vek tilbake for å bekjempe titopartisanene med väpenmakt. For Mihailovitsj ble dette meget snart hovedsaken slik at kampen mot de tyske undertrykkere kom helt i bakgrunnen, mens Titos partisaner - som mer og mer kom til å oppsluke Mihailovitsj's styrker - voldte tyskerne mer og mer besvær. Det var i erkjennelsen av deres militære innsats at Titos styrker ble anerkjent av de allierte og delvis forsynt med våpen fra dem. Inntil da hadde russerne vært alene om å sende dem våpen. Vi kjenner ikke emigrantregjeringens reaksjon på dette, den var neppe begeistret, men vi vet at Mihailovitsj begikk åpent forrederi mot de alliertes sak ved å motta våpen fra tyskerne for å bekjempe sine landsmenn. Under presset av begivenhetene og Titos voksende innflytelse, måtte imidlertid også de storserbiske kretser som omga den unge og uerfarne kong Peter, anerkjenne ham og hans bevegelse, og i dag har han en sterk

representasjon i den jugoslaviske regjering. For vel en uke siden ble det meldt at general Mihailovitsj var gått over til partisanene.

I sitt livs middagshøyde står derfor Tito umiddelbart foran løsningen av sin livsoppgave: dannelsen av en Balkanfederasjon med selvstyre for de forskjellige folkeslag, og med radikale foranstaltninger på det økonomiske og sosiale område. Den herdede og modige mann har vist seg å være en militær improvisör av störste format. Viser han de samme evner som statsmann, vil han gå over i historien som en av dens store menn.

vvv vvv
VVV

Krigsalmanakk 12. - 18. oktober.

Torsdag 12. Heftige kamper i Aachen, 85% av byen ödelagt. - Brua over Lek ved Arnhem smadret, og det tyske bruhode på sörsiden av elva tilintetgjort.

Oradea i Romania, 15 km fra Ungarns grense erobret. Debrecen omgått. På to dager har russ. tatt 6000 fanger i Ungarn.

Fredag den 13. Den tyske korridor ut fra Aachen bare 1 km bred. Riga erobret. - Friskarene herredömme i Athen og Pireus. Beograd avskåret på tre kanter.

tort luftangrep mot Formosa. 16 lastebåter og 221 jap. fly ödelagt. 13 lastebåter skadet. Amerikanske tap: 22 fly.

Lördag 14. De allierte har herredömme over demningen som förer til Walcheren og Beveland. - 9500 tonn bomber felt over Duisburg på 24 timer - en større bombelast enn Luftwaffe har kastet over London siden krigen begynte.

Finske tropper står bare få km fra Rovaniemi.

Söndag 15. Voldsomt slag ved demningen over til Beveland. Forbitrede kamper i Aachen. I helgen 6000 fly over Tyskland.- Britiske tropper rykket inn i Athen og Pireus etterat disse byer var befridd for tyskere av greske patrioter. Den tyske besetning på Korfu har overgitt seg.

Kamper på stortorvet i Beograd. - Petsamo tatt med storm fra landsiden og fra sjöen.

Fra Sverige opplyses offisielt at eksporten av kulelagere til Tyskland er stoppet.

Mandag 16. De innesluttede tyskere i Aachen forsöker å slå seg ut, men uten resultat. Gatekampene i byen fortsetter.

Etter nederlaget ved Petsamo trekker tyskerne seg tilbake til den norske grensen.- Horthy ber om våpenstillstand og gir hæren ordre om å innstille kampene. Kontraordre fra den ung. generalstabssjef - Ungarns quislingbilkors"-föreren Salazi blir i Ungarns radio presentert som "statsoverhode."

Tirsdag 17. Aachen fremdeles innesluttet. Tyskerne har tapt 60 tanks på 7 dager. Köln angrepet med 2000 fly.

Rovaniemi erobret av finnene. Quislingpolitimesteren i Helsinki-Anttila - som var rømt til Sverige, utlevert som krigsforbryter.

Sjefen for 1. ungarske armé, Miklóff, gått over til russerne sammen med staben. Unntagelsestilstand i Budapest.

Onsdag 18. (Kl. 15). Fra Nederland meldes om ny alliert framgang ved Schelde. Tyske motangrep mot veien til Beveland slått tilbake. Öst for den allierte kile er Venraj på britiske hender. Byen var en viktig forsvarsstilling på den tyske retrettvei. - Fortsatt voldsomme kamper i Aachen. Tyske angrep utenfor byen slått tilbake. - Köln kraftig bombet igjen i dag for fjerde gang på fem dager.

Tyskerne har nå bare to distrikter tilbake i Beograd. 4000 tyskere falt på fire dager. Russerne står fem km. fra den östligste delen av Tsjekkoslovakia. - I Ungarn er situasjonen uklar. Der foregår gatekamper i Budapest.

Det meldes at alle militære anlegg på Formosa nå er ödelagt. Am. opplyser at ingen hangarskip eller slagskip ble skadet under den siste sjötreffning ved öya. To middelsstore skip ble truffet av torpedoer.

SEND AVISEN VIDERE

Mappe 120
Ekspl. S.
Dato 26 oktober 1944.
Avd. 3A-1154/49
Lnr. 57151

Sovjetrussiske tropper står i nord på bred front ved grensen til Norge. Enkelte steder av vårt nordligste fylke er muligens alt befridd for tyskere.

Som kjent har vår regjering for lengst forutsett denne utvikling. Den har derfor på et tidlig tidspunkt inngått en avtale med Sovjetsamveldet. Denne avtale løser de problemer som reiser seg i forbindelse med at sovjetrussiske tropper kommer inn på norsk jord. Hva denne avtale går ut på er kjent nok.

Den tyske propaganda søker å gi det inntrykk av at vi har alvorlige ting å frykte når de sovjetrussiske tropper trenger inn i landet. Ja, vi har alvorlige ting å frykte..... fra tyskerne.

Erfaringene fra andre land, ikke minst fra Finnland, taler sitt tydelige sprog. Ettersom tyskerne trekker seg tilbake fra de okkuperte norske områder vil de her som ellers, sålangt de makter, legge landet øde. Byer vil bli brent, jernbaner ødelagt, havner sprengt i luften o.s.v.

"Faren fra øst" er et av tyskernes yndlingstemaer i propagandaen. Ingen som har sett hva de russiske militære styrker har prestert i de siste år, kan være i tvil om at det truer en dødelig fare fra øst ..... for tyskerne. Uten den russiske innsatsen ville Tyskland idag ikke stått på gravens rand.

Men er ikke "faren fra øst" også en fare for vårt land?

Erfaringene tyder ikke på det. Russland er den eneste stormakt som siden 1814 ikke har stilt noen krav til Norge. England har gjort det, Frankrike har gjort det, Tyskland har gjort det, men Russland har ikke gjort det. Det norsk-russiske naboskap har alltid vært hjertelig og friksjonsfritt.

Men befolkningen i Finnmark er jo begynt å evakuere, sier tyskerne. Ja, det er de, av redsel for tyskerne.

Befolkningens holdning til Sovjetsamveldet kjennetegnes best ved at dets innerligste håp er å få en jernbaneforbindelse fra Kirkenes til Leningrad slik at de kan få åpnet det russiske marked for sine varer. Slik fortoner "russerfrykten" seg nordpå.

En krig på norsk jord vil nødvendigvis kreve store ofre av befolkningen. Betydelige verdier vil gå tapt. Det er vår andel av krigens omkostninger. Vi har ikke lov til og får heller ikke anledning til å vike tilbake fra ofrene. Vårt mål er å knuse nazismen og dens terrorvelde.

Og vil vi målene, må vi også ville midlene, helt og uavkortet.

vvv VVV vvv

"Sensasjonelle avsløringer i illegalt blad"

Pressen i Norge idag består på lene side av de nazistiske og nazifiserte aviser og på den annen side av den frie norske presse. De har begge det til felles at de arbeider under vanskelige forhold. Forskjellen stikker i at det som for den frie presse ikke er noe problem i det hele tatt, for den nazistiske presse er en nesten uløselig vanskelighet. For den siste er problem et å få noen til å lese det de skriver. For den frie presse er problem et utelukkende å komme ut så ofte og i et så stort opplag som mulig for å tilfredstille den ubegrensete ettersprsel. Den nazistiske presse har store trykkerier, ubegrenset med papir og et åpent distribusjonsapparat men ingen lesere. Den frie presse har leserne, men må skjule sine trykkerier, rasjonere på papiret og distribuere i stillhet.

Derfor er det som Aftenposten sier "nesten ironisk" at den må gi sin propaganda utseende av å være sitater fra angivelig illegal presse i håp om at abonnentene i alle fall vil lese det. Vi takker for komplimentet.

Vi har ikke lest det "illegale blad" Aftenposten henholder seg til. Vi har heller ikke truffet noen som har lest det, ja vi har ikke engang(f.s5)

En tyrann står for fall.

I krigens virvelstorm er det ene fascistiske og halvfascistiske land etter det andre kastet overende. De imperende uniformerte førerskikkelsene forsvinner fra den politiske arena uten at noen merker det, mens de demokratiske og radikale bevegelser, som hele tiden har fått bære tyngden av fascismens forfølgelser, igjen løfter hodet og viser seg mer vitale og handledyktige enn noensinne.

I motsetning til de fleste fasciststater har Spania klart å holde seg utenfor verdenskrigen, og Franco og hans feller håper sikkert på å bevare sin makt ved å utnytte motsetningsforholdet mellom anglo-amerikanerne og russerne når krigen er over. De siste ukers begivenheter har imidlertid vist at utviklingen er ved å slå spillet overende for de spanske fascister.

Spania er et land med en stor fortid, en sørgelig nåtid og en løfterik framtid. Til tross for at landet er et av de mest mineralrike i Europa og har et jordbruk som ved rasjonell drift kunne dekke alle rimelige behov, lever store deler av befolkningen i en nød og fattigdom som vi vanskelig kan tenke oss muligheten av. En femtedel av de cirka 25 millioner innbyggere frister en ynkelig tilværelse som eiendomsløse landarbeidere; store deler av dem lever i jordhuler. Hele undervisningsstellet er i hendene på den katolske kirke, og folkeopplysningen som følge av dette slettest mulig. I 1930 var således 45 % av befolkningen analfabeter. Størstedelen av jorden og mineralleiene er i hendene på den føidale adel og den katolske kirken, begge reaksjonære og framskrittsfiendtlige makter og begge hensynsløse og handlekraftige.

Like siden begynnelsen av det nittende århundre har Spania vært skueplassen for en rekke blodige bondeoppstander, og de forskjellige klikker av liberale og konservative som vekselsvis har hatt makten, har alle hatt det til felles at de har drevet en blodig undertrykkelse av arbeiderne og bøndene. Sin store mulighet fikk de undertrykte lag av befolkningen da primo de Riveras og hans etterfølger general Berengers militærdiktatur ble styrtet i 1931 og i fallet dro kong Alfons med seg. En kraftig revolusjonær stemninggikk gjennom folket, og valget til en grunnlovgivende forsamling ga et sterkt republikansk flertall. Det viste seg imidlertid at de radikale regjeringer som nå fulgte, ikke våget å ta skrittet helt ut og oppheve kirkens makt, konfiskere kirkens eiendommer og gjennomføre en vidtgående jordreform. Dette var en voldsom skuffelse for de brede lag av befolkningen, og i ly av dette begynte reaksjonen atter å løfte hodet. Den etterfølgende tid var preget av harde kamper mellom arbeidere og jordløse bønder på den ene siden, og de reaksjonære krefter som stadig vant terreng, på den andre. Ved valgene i 1936 vant imidlertid folkefronten - en allianse mellom de borgelig radikale partiene og arbeiderpartiene - en stor seier, og en rekke radikale reformer ble nå skjøvet i forgrunnen. På dette tidspunkt var det at Franco opptrådte på skueplassen.

I den tro at lange borgerkrig som nå fulgte, og som i villskap søker sin like, intervenerte både Tyskland og Italia til fordel fordel for Franco, mens det republikanske Spania fikk en viss hjelp fra Sovjet-Samveldet. De vestlige demokratier, England og Frankrike, løftet ikke en finger for å komme de demokratiske krefter i Spania til undsetning, en holdning som aksemaktene oppfattet som svakhet, og som kom til å få skjebnesvangre følger for den senere utvikling. Våren 1939 måtte imidlertid regjeringstroppene oppgi den ulike kampen, og fra den dag har et jerndiktatur hersket i landet som ikke har gitt tilstandene i Tyskland og Italia noe etter. Regjeringstilhengerne er blitt forfulgt med barbarisk grusomhet, og de føidale eiendomsforhold ble opprettholdt med jernhånd.

Under den nå pågående krig har Franco erklært Spania "ikke krigførende" og støttet aksemaktene med forsyninger og frivillige. Først under trykket av de stadige nederlag i øst og angol-amerikanernes stadig strammere politikk, er forsyningene til Tyskland skåret ned til et minimum.

Etter befrielsen av Frankrike er det imidlertid oppstått en situasjon som kan bli ytterst farlig for Franco-diktaturet. I de franske innen-

riksstyrker deltok nesten hundre tusen spanjoler, for det meste hårde og herdede menn som hadde deltatt i borgerkrigen og siden hadde søkt tilflukt i Frankrike. Disse tropper er nå i stor utstrekning gått over den spanske grensen, og har allerede utkjempet regulære slag med Francos grensestyrker. Det er nylig blitt meldt at troppene har erobret fire spanske byer like ved grensen. Franco må således regne med at den undertrykte og forbitrede arbeiderklasse og bondestand vil få kraftig hjelp utenfra, og det meddeles at han allerede nå overveier å kalle marokkanske tropper over til Spania.

De republikanske venstreelementer kan regne med sympati og støtte fra de franske kommunisters og sosialisters side, og disse spiller en stadig mer dominerende rolle i dagens Frankrike. For de franske arbeidere har alltid hatt vanskelig for å glemme sin forbitrelse mot ikkeintervensjonspolitikken, som hindret franskmennene i å hjelpe sine spanske kamerater i kampen mot diktatur og undertrykkelse.

Men selv om man ser bort fra hendelsene ved den spanske grensen, er Francos stilling lite misunnelsesverdig. Mulighetene for at et fascistisk Spania skal kunne bestå i et Europa som enten følger de vestlige demokratier eller Russland, er minimale. Selv om det skulle lykkes Franco for en tid å holde tidens strømninger borte fra grensene, er den spanske fascismens undergang opplagt. Riktignok har Franco enda to bundsforvandte som en må regne med. Den ene er den katolske kirken, den andre er visse britiske kretser omkring Churchill. Disse har forbindelser dels innen den britiske storfinansen, dels innen de høykirkelige anglikanske retninger med sterke dragninger mot katolisismen. Churchill har flere ganger i den senere tid stått fram i Underhuset og talt Francos sak på en måte som har vakt den største forbitrelse, særlig blant arbeiderrepresentantene. I England er det framsatt planer om en regional blokk i Vest-Europa som en motvekt mot den russiske innflytelse, og i disse planer spiller øyensynlig Spania en viss rolle. England, eller rettere sagt visse engelske kretser, frykter et sosialistisk Spania som kan komme til å oppheve deres store økonomiske rettigheter i landet. Imidlertid kan vi med trygghet slå fast at det ikke blir disse kretser som kommer til å bestemme utviklingen i framtidens Europa. Etter fem års blodig diktatur vet det spanske folk hvor dets virkelige interessor ligger, og i borgerkrigens hårde år lærte det hvem dets sanne venner er. At utenlandsk høyfinans skal kunne manøvrere landet inn på en linje som strider mot de brede befolkningslags interesser er, - slik som den alminnelige politiske utvikling avtegner seg i dag - mer enn usannsynlig, det er umulig.

Den annen verdenskrig står foran sin avslutning. Befrielsen av de undertrykte folk i de besatte land og i fascistlandene er i full gang.

Begivenhetene ved den fransk-spanske grensen er et varsel om at det spanske folks befrielse heller ikke er langt borte.

vvv vvv vvv

Roosevelt.

De siste Gallupundersøkelser viser at Roosevelt seirer ved det forestående presidentvalg i 14 av statene, mens guvernør Dewey vinner i 18. Det fremgår at Roosevelt har mistet en del tilhengere i de seneste måneder, og det ser ut til å bli en hård strid.

Superfestninger.

En stor mengde amerikanske superfestninger er kommet til Storbritannia. En regner at 3-4 tusen av disse enorme flyene, som hver kan ta en bombelast på 10 tonn, nå blir samlet på baser i Storbritannia for å settes inn i den gigantiske luftoffensiven som planlegges mot Tyskland til vinteren.

Befridd Belgia.

Den belgiske regjeringen har truffet drastiske vedtak for å avhjelpe krisen på dennindre fronten. Lastebilkolonner med eskorte av bevæpnede gendarmer skal gjennomkjemme jordbruksdistriktene og ta hånd om hamstrede forråd av smør og fett for å fordele dem der behovet er størst. Energiske åtgjerder er truffet mot de bønder som viser seg usolidariske mot sine landsmenn, og regjeringen vil benytte sine vidtgående fullmakter til å oppnå en snarlig bedring i situasjonen.

Den nye fredsorganisasjon.

Delegerte fra Kina, Sovjetsamveldet, Amerika og England har i Dumbarton Oaks utarbeidet et forslag til opprettelse av en internasjonal sikkerhetsorganisasjon. Den har fått navnet "De forente nasjonene" og bygger på de samme fire organene som konstituerte Folkeforbundet: et råd, en forsamling, en domstol og et sekretariat.

Rådet skal i følge forslaget bestå av 11 medlemmer. Kina, Sovjetsamveldet, Storbritania og USA skal være fast representert, (senere også Frankrike) mens de andre 6 medlemmene skal velges av forsamlingen. Rådet, som skal sitte permanent forsamlet, skal ha en omfattende myndighet. Det skal kunne gripe inn i alle tvistigheter som kan tenkes å føre til internasjonale konflikter. Først skal tvistespørsmålene søkes løst på fredlig vis, ved voldgift, forhandlinger, eller av den mellomfolkelige domstolen. Skulle disse forsøkene mislykkes, rår rådet over en rekke sanksjoner som det kan ramme den ulydige med, fra de mere moderate som avbrytelsen av post, telegraf og telefonforbinnelsen med utenverdenen, til de mere alvorlige som å utelukke den gjensidige stat fra det internasjonale handelssamkvem. Før er ikke disse straffeforanstaltninger fram, kan rådet som den siste utveg gripe til vepnet makt. Det skal ha enorme militære stridskrefter under sin kommando. Alle medlemmer av sikkerhetsorganisasjonene skal ha plikt til å stille kontingenter til dette mellomfolkelige maktapparatet. Særlig blir det lagt vekt på at det fins mobile enheter, i første rekke flystyrker som kan rykke ut på korteste varsel.

Forsamlingen - hvortil alle "fredselskende nasjoner" skal kunne sende representanter - skal være et rådgivende organ. Den skal bare tre sammen en gang om året, men dersom forholdene gjør det nødvendig, også oftere. Forat et forslag i forsamlingen skal ansees for vedtatt, kreves for viktige beslutninger 2/3 flertall, ellers er alminnelig flertall nok.

Ved et overflatisk blikk kunne det se ut som om den nye mellomfolkelige sikkerhetsorganisasjonen er en ny utgave av det gamle Folkenes Forbund. I virkeligheten representerer forslaget fra Dumbarton Oaks store framstog. - For det første er det enstemmighetsprinsipp som gjalt i folkeforbundsforsamlingen oppgitt i den nye rådsforsamling. Det synes klart - hva også erfaringen til fulle viste - at enhver organisasjon som forutsetter enstemmighet blant medlemmene forat et forslag skal ansees vedtatt, vil bli ute av stand til å vedta noe overhodet. Forslagsstillerne fra Dumbarton Oaks har nøyd seg med å kreve 2/3 flertall for viktige vedtak, ellers alminnelig flertall. - Hvorvidt enstemmighet må til i rådet for at et forslag skal vinne gyldighet, blir det ikke sagt noe om. Øyensynlig er forslagets opphavsmenn ikke kommet til enighet om dette vesentlige spørsmål. Vi får håpe at man i denne overordentlige betydningsfulle representasjon ikke vil kreve større samstemmighet enn iallfall 2/3 flertall. Forlanger man enstemmighet i rådet for vitale avgjørelser, vil man kunne stille et stort spørsmålstegn ved den nye sikkerhetsorganisasjonens evne til å forhindre en tredje verdenskrig.

I det gamle folkeforbundet var det imidlertid ikke tilstrekkelig at en beslutning ble vedtatt enstemmig av forsamlingen. Statene var ikke bunnet av beslutningen før deres regjeringer hadde ratifisert den. Og denne etterfølgende ratifikasjon ble ikke alltid oppnådd. Fra 1920 til 1929 ble således 22 av 45 enstemmige vedtak i Folkenes Forbund ikke ratifisert. - Forslaget fra Dumbarton Oaks sier intet om de delegerte i den nye sikkerhetsorganisasjonen skal ha fullmakt til å binde sine respektive hjemland. Skal organisasjonen bli effektiv og handlekraftig, må de få denne myndighet.

Folkeforbundet hadde et vidtløftig sanksjonssystem som skulle komme til anvendelse overfor den eventuelle fredsforstyrrer. Det var ikke istand til å virke hurtig og kraftig nok - bortsett fra at det tok så lang tid å oppnå enighet om å iverksette sanksjonene at angriperen både kunne ha slukt og fordøyd sitt bytte før han ble rammet. Erfaringen viste at en effektiv fredsorganisasjon må ha maktmidler til sin disposisjon som kan settes inn på korteste varsel, og disse maktmidler må ikke bare være av økonomisk, men også militær natur. - På dette punkt representerer forslaget et betydelig framsteg. Det forutsetter at medlemsstatene skal stille militære styrker som skal stå direkte under fredsorganisasjonens kommando, og som skal være klar til aksjon til enhver tid.

I det gamle Folkeforbund hadde forsamlingen den langt største myndighet. Rådet var underordnet og hadde som viktigste oppgave å sørge forat de beslutninger ble satt ut i livet som forsamlingen hadde vedtatt. Dette viste seg ikke å være noen holdig ordning fordi representasjonen i folkeforbundsforsamlingen ikke svarte til de faktiske maktforhold. Store, middelstore, små og lilleputtstater, alle hadde de én representant i forsamlingen. Dette var en urealistisk - og man kan også si urettferdig - ordning som hang sammen med en formell suverenitetsoppfatning som statene følte seg bundet av. Det er treffende blitt sagt om suverenitetsprinsippet at det var "retten til å kjøre inn i en blindgate".

Skal en fredsorganisasjon bli effektiv, må statene kunne innvirke på beslutningene som treffes i samsvar med militære, økonomiske og befolkningsmessige ressurser. Denne harmoni mellom maktstilling og innflytelse i sikkerhetsorganisasjonen har forslagsstillerne i Dumbarton Oaks oppnådd på en annen måte enn ved å gi statene et antall representanter i forsamlingen svarende til deres størrelse og rikdom. De har valgt å gi rådet en sterkt utvidet myndighet. Og i rådet gjelder et annet og mere realistisk representasjonsprinsipp enn i forsamlingen. I rådet får stormaktene en innflytelse som svarer til deres maktstilling - og vel så det kan en kanskje legge til.

Vi ser at de delegerte i Dumbarton Oaks har tatt lærdom av de feilgrep som ble gjort da Folkeforbundet ble organisert, selv om man selvfølgelig kunne ha ønsket meget annerledes. Overordentlig meget avhenger også av hvordan den videre utforming av organisasjonen vil arte seg.

Det er imidlertid klart at en sikkerhetsorganisasjon ikke er nok. Som Times påpekte i en leder forleden: ingen sikkerhetsorganisasjon vil holde om kriser, arbeidsløshet og sosial nød herjer verden slik som før denne krigen. Samtidig som man bygger opp en mellomfolkelig sikkerhetsorganisasjon, må man sette alt inn på å løse de økonomiske problemene som er den dypere årsak til krigen. Det gjelder like meget å bringe den mellomfolkelige handelen i sikre former som å høyne produktiviteten i det enkelte land. Oppgavene henger sammen og de kan bare løses i fellesskap.

Men selv om man skulle lykkes med å løse disse spørsmålene vil allikevel meget farlig konfliktstoff bli igjen som kan sette verdensfreden i fare. Den gamle imperialistiske interessemotsetning mellom maktige økonomiske grupper i de forskjellige statene vil fremdeles eksistere som en levende realitet. Den største fare som truer freden er imidlertid den latente motsetning mellom de privatkapitalistiske stater - i første rekke USA og Storbritania - på den ene side og det sosialistiske Sovjetsamveldet på den annen. Dette spørsmålet er imidlertid av en så komplisert og vanskelig natur at det kreves å bli tatt opp til behandling i en særskilt artikkel.

vvv V vvv

(SVENSK PRESSE) Store skarer greske bønder, som er strømmet inn til Korinth for å feire befrielsen, har toget gjennom byens gater og sunget kommunistiske sanger. Dette er et av de mange tegn som tyder på at grekerne ønsker og kommer til å støtte en kommunistisk regjering. 2/3 av befolkningen ønsker kommunistisk regime, 1/3 demokratisk styresett og noen få ønsker kongen tilbake.

(Forts. fra s. 1.) truffet noen som har truffet noen som har lest det. Det er kanskje vår feil, men vi treffer uneltelig en del mennesker. Så det er ganske pussig at ikke et eneste eksemplar av bladet som "tydeligvis er spredd i et meget stort opplag", skulle komme noen av oss i hende. Vi vil ikke påstå at et slikt skrift som "Aftenposten" siterer, ikke er i omløp. Men hvis så er tilfelle, undrer det oss at ikke utgiverne bruker sine vanlige nazistiske aviser. "Aftenposten" tar feil hvis den tror at den kan øke sin lesekrets ved å ta til med en "illegal" utgave. Vi vil heller rå til at den begynner med "A-magasinet" igjen. Det er ikke utgivelsesmåten som skaffer den frie presse så mange ivrige lesere. Det er den frie presses eget innhold.

Vi vil ikke innlate oss i noen detaljpolemikk i forbinnelse med innholdet av Aftenpostens "illegale" blad. Med vårt kjennskap til forholdene kan vi slå fast at det, hvis det overhodet eksisterer, ikke stammer fra kretser som har hjemstavnsrett i den frie norske presse og heller ikke fra norske kretser i utlandet som vi her hjemme har tillid til.

vvvv V vvvvv

Krigsalmanakk uken 19.til 25.okt.

Torsdag. Russiske og jugoslaviske styrker befridd Beograd. - Den røde arme har nedkjempet all tysk motstand i Nordkarpatene, og trenger på bred front fram over slettene i Østslovakia og Nordungarn. Jernbanestreik i Ungarn. Tyske tigertanks mot befolkningen i Budapest.

Fredag. De siste motstandsreder i Aachen nedkjempet. Den tyske kommandant overgir seg med 8oo mann. - Kanadierne trenger inn i Breskens.
Russerne inntatt Debrechen. - Febrilske tyske festningsarbeider pågår rundt Wien og langs den østerrikske grense. - Den første prøyssiske by - trafikknutepunktet Eidtkuhnen - erobret.
I dag en måned siden finnene angrep tyskerne i Nordfinnland. Siden den dag er 45% av det område tyskerne holdt besatt befridd.

Lørdag. 1o tusen fanger hittil talt opp under kampene ved Aachen.
3 russiske armeer rykker mot Budapest.
Verdens største konvoy har krysset Atlanterhavet uten tap. Konvoyen som var på 167 skip førte med seg 1 mill. tonn forsyninger.

Søndag. Invasjonen på øya Leyte i Filippinene utvikler seg gunstig. Hittil 1oo tusen mann landsatt, nye landsetninger foregår stadig. To byer og to flyplasser på Leyte erobret. - Stor engelsk flåte på vei til Det fjerne østen.
Alliert offensiv åpnet mot Hertogenbosch i Holland.

Mandag. De alliertes nærmer seg Hertogenbosch fra tre kanter. De nærmeste kolonner 5 km. fra byen.
15 tusentonn bomber felt over Tyskland i uken som gikk.
I Ungarn raser kamper på en 3o mils bred front. Det viktige trafikknutepunkt Nyiregyhaza tatt etter 5o km. russisk framrykking på 48 timer.
De Gaulle og hans regjering anerkjent av de allierte som midlertidig fransk regjering.

Tirsdag. Russiske styrker står 3o km fra Insterburg og 1oo km fra Königsberg. Det viktige jernbaneknutepunkt Augustóva 15 km inne på østprøyssisk territorium erobret.
Tyskerne på fullt tilbaketog i Nordfinnland.
I Ungarn har russerne inntatt en rekke steder NV for Szeged. Andre russ. styrker står 6o km V for Debrechen. I Transylvania har russerne erobret byen Satu-Mara. I Jugoslavia fortsetter forfølgelsen av de flyktende tyskere.
Vegen til Beveland er avskåret. Meldinger om at kanadierne er drevet ut av Breskens medfører ikke riktighet.
1ooo britiske bombefly bombet Kruppverkene i Essen. 4.5oo tonn bomber felt, 8 brit. fly gikk tapt.

Onsdag. (Kl. 15.) Krigens største sjøslag raser utenfor Filippinene. Foreløbig 1 japansk hangarskip senket. Dessuten 8 større japanske skip skadet. Amerikanerne har hittil tapt 1 lett krysser.
Gatekamper i Hertogenbosch, Veiene og jernbanelinjene N og S for byen avskåret.
Voldsomme kamper raser i Østprøyssen. - Russisk framgang i Ungarn.
Tyskernes retrett langs svenskegrensen i Nordfinnland øker i hastighet.
Britiske tropper i Hellas 5o km N for Lamia.
Styrker fra 5. armé i Italia erobret viktig høydestilling 15 km fra Bologna.

v V v

KLIPP fra svensk presse.

Den engelske fagforeningskongressen som i disse dager har vært samlet, har vedtatt en rekke resolusjoner som bl.a. krever at staten skal overta visse industrier, herunder transportvesen, brensel-, kraft, samt jern- og stålindustrien. En resolusjon som støtter forslaget om førtitimers uke og to ukers betalt ferie om året, ble også vedtatt.

Ifølge meldinger fra Madrid forbereder japanerne seg nå på å rømme den portugisiske del av Timor. Det skal være den portugisiske regjerings trusel om å erklære Japan krig som er grunnen til dette.

v V v

1. eksp.
Mappe 120 A
Ekspl.
Dato 2.11.44.
Lnr. 5740

Ordet plangkonomi er etterhvert blitt et sesam-sesam som skal løse alle de økonomiske problemene i samfunnet. Sosialister, liberalere, og mange langt inn i de konservatives rekker bekjenner seg til det nye planøkonomiens evangelium. De eneste som erklærer planøkonomien åpen strid er en liten gruppe fra det private næringslivet om hvem man med en liten omskrivning kan si at de "alt har glemt og intet lært".

Det er klart at når en så heterogen forsamling som disse vidt forskjellige politiske avskygninger utgjør, kan samles om et felles slagord, så må hver enkelt gruppe tolke ordet på sin egen måte og bygge på sine egne forutsetninger.

Ordet planøkonomi, som i sin tid var en stridsfakkel og et ganske presist begrep, har etterhvert ikke bare vunnet alminnelig tilslutning, men er også blitt et utflytende og mangetydig ord. En gang betydde planøkonomi en sosialistisk økonomi, i dag spenner ordet fra Roosevelts velmente New Deal-eksperimenter til de russiske femårsplaner. Mellom disse to ytterformer for planøkonomi, kan vi plasere de nazistiske og fascistiske inngrep i næringslivet og den engelske og amerikanske økonomiske reformpolitikk under krigen.

Alle disse innbyrdes sterkt avvikende former for planøkonomi har det til felles at de tilstreber en større effektivitet i samfunnsøkonomien, og at de mener å nå denne høyning av effektiviteten ved at staten i større eller mindre utstrekning tar hånd om det private næringsliv.

På grunn av denne utvanning som ordet planøkonomi har vært gjenstand for, er det blitt ubrukbart i den politiske og økonomiske debatt. Skal man anvende ordet, må man presisere det nærmere. Man må f.eks. ta standpunkt til følgende fundamentale spørsmål: 1. Hvilke mål skal man stille seg for planøkonomien ? 2. I hvilken grad kreves forandringer i de nåværende tilstander for at disse mål skal nås ? 3. Hvilke samfunnsorganer skal sette planøkonomien ut i livet, og hvilken myndighet skal de ha ? Eller for å si det mere konkret: 1. Skal den større økonomiske effektivitet komme krigsformål til gode, (som i Tyskland) skal den høyne aksjeeieres dividender, eller skal den bedre kårene til de minst bemidlede ? 2. Skal man gjennomføre en fullstendig sosialisering som i Sovjetsamveldet, eller kan man nøye seg med mindre inngrep ? 3. Skal planøkonomien stå under ledelse av næringslivets menn (som i Tyskland), eller skal arbeiderne også ha et ord med i laget ?

I en artikkelserie skal vi framover ta standpunkt til disse og liknende spørsmål. Så konkret som mulig skal vi gjøre klart hva vi forstår med planøkonomi og hvilke tiltak på de forskjellige områder av det økonomiske liv vi finner er nødvendige for å nå de målene vi stiller oss.

KAMPEN FOR FREDEN.

Målene.

Det er en sunn regel når en skal ta opp en ny sak til drøfting og løsing, først å sette opp de mål en akter å nå. Er ikke målene klart presisert, vil en lett komme til å arbeide i blinde. Først når målene er fastlagt, kan en med utbytte ta opp diskusjonen om hvilke midler en skal bruke for å nå de oppsatte mål. Det er kanskje det gledeligste ved hele etterkrigsdiskusjonen at det synes å herske alminnelig enighet om de mål en må stille i kampen for freden.